

Vuoden 2026 talousarvio ja taloussuunnitelma vuosille 2026-2028

Aluehallitus 10.11.2025

7077/02.02.00/2025

Valmistelija

Rahoitusjohtaja Arto Jalkanen puh. 040 359 6841, Henkilöstöjohtaja Petri Alaluusua puh. 040 6567232, juristi Aki Rasimus, puh. 040 6567444

Hyvinvointialuelain 115.1 §:n mukaan aluevaltuuston on kunkin vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä hyvinvointialueelle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio, jossa otetaan huomioon hyvinvointialuekonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä aluevaltuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma vähintään kolmeksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Taloussuunnitelma on hyvinvointialuelain 115.2 §:n mukaan laadittava siten, että se on tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään toisen talousarviovuotta seuraavan vuoden päättyessä. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Hyvinvointialueen taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Taloussuunnitelmassa hyväksytään hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Tavoitteiden on toteutettava hyvinvointialuestrategiaa.

Hyvinvointialuelain 115.3 §:n mukaan talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Lisäksi talousarviossa osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Rahoitustarvetta ei saa kattaa pitkäaikaisella lainalla. Investointia varten hyvinvointialue voi kuitenkin ottaa pitkäaikaisen lainan, jos valtioneuvosto on antanut sille lainanottovaltuuden hyvinvointialuelain 15 §:n mukaisesti.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa on hyvinvointialuelain 115.4 §:n mukaan käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Investointiosasta on ilmentävä hyvinvointialueen investointien lisäksi hyvinvointialuekonsernin toiminnallisesti ja taloudellisesti merkittävimmät

investoinnit ja sen on perustuttava 16 §:ssä tarkoitettuun investointisuunnitelmaan, jonka toimivaltaiset ministeriöt ovat hyväksyneet.

Lähtökohdat talousarviovalmistelulle ovat olleet hyvin haastavat, sillä Etelä-Savon hyvinvointialueen taseessa on vuoden 2024 tilinpäätöksessä noin 76,6 miljoonaa euroa kumulatiivista alijäämää. Kolmannen vuosineljänneksen osavuositarkastus ennustaa vuodelle 2025 noin 14,7 miljoonan euron alijäämää, joka toteutuessaan tarkoittaisi noin 81,3 miljoonan euron kumulatiivista alijäämää vuoden 2025 tilinpäätöksessä. Liitteenä oleva talousarvioesitys päättyy vuoden 2026 osalta noin 10 miljoonan euron ylijäämään, ja taloussuunnitelma vuodelle 2027 osoittaa noin 21,8 miljoonan euron ylijäämää. Näin ollen kumulatiiviset alijäämät eivät ennätä tulla katetuiksi hyvinvointialuelain asettamassa määräajassa. Etelä-Savon hyvinvointialue on kuitenkin tehnyt määrätietoisesti töitä talouden tasapainottamiseksi ja kulukasvun hillitsemiseksi. Tämä on vaatinut ja vaatii edelleen määrätietoista, rohkeaa ja johdonmukaista talouden tasapainottamista, mitä myös hyvinvointialueiden ohjaamisesta vastaavat ministeriöt ovat Etelä-Savon hyvinvointialueelta ohjausneuvotteluissa vahvasti edellyttäneet.

Aluehallitus hyväksyi vuoden 2026 talousarvioraamin 10.6.2025 § 141. Talousarvioraamissa on huomioitu vuonna 2024 päätetyt sopeutustoimet. Aluevaltuusto teki 7.10.2024 § 70 päätökset vuosien 2025 ja 2026 sopeutustoimista, mutta osa sopeutuksista palautui uudelleen valmisteltaviksi. Näistä aluevaltuusto päätti 11.12.2024 § 77 talousarvion yhteydessä. Vuoden 2026 talousarvioon kohdistuu aiempien päätösten perusteella yhteensä 23,2 miljoonan euron sopeutustavoitteet. Lisäksi vuodelta 2025 siirtyy n. 8,9 miljoonaa toteutumattomia sopeutuksia vuodelle 2026. Näiden lisäksi yt-menettelyn lopputulemana talousarvioon sisällytetään n. 25 miljoonan sopeutustavoitteet.

Osana talousarviovalmisteluprosessia aluehallitukselle ja -valtuustolle pidettiin seminaari talousarviovalmistelun tilanteesta 3.11.2025 ja kerrottiin talousarvioesityksen päätyvän 10 miljoonan euron ylijäämäiseen tulokseen.

Sopeuttamistoimien taustalla on talouden tasapainottaminen, ja lisäksi vuosien 2025 ja 2026 lainanottovaltuuksien ehtona on ollut talouden sopeuttaminen ja lainanhoitokyvyn turvaaminen. Etelä-Savon

hyvinvointialue sai 19.3.2025 valtiovarainministeriöltä tiedon, että vuoden 2025 lainanottovaltuuden ehdot ovat täyttyneet toimitettujen taloussimulaation sekä kuvattujen sopeuttamistoimien myötä. Sopeutustoimia esitettiin vuosille 2027-2028, mutta vaikean taloustilanteen vuoksi sopeutustoimiin ryhdyttiin aikaisemmin ja niitä on sisällytetty vuoden 2026 talousarvioon.

Myös vuoden 2026 lainanottovaltuuteen liittyy ehtoja:

- Hyvinvointialueen aiemmin tekemien sopeutus päätösten toimeenpanoa tulee jatkaa. Alueen palveluverkkoa tulee tiivistää huomioiden alueen vähentävä väestön määrä.
- Savonlinnan sairaalaan kohdentuvien tila- ja laiteinvestointien tulee olla tarkoituksenmukaisia ottaen huomioon terveydenhuoltolain mukaisesti päivystys- ja leikkaustoiminnan osalta kaventunut sairaalan palveluvalikoima. Huomioon on otettava sairaala rooli ja sen muutokset osana Etelä-Savon ja itäisen yhteistyöalueen suunnitelmia ja YTA-sopimusta. Tila- ja laiteinvestointien tulee olla toteuttamistavaltaan sellaisia, jotka mahdollistavat toiminnan ja palveluvalikoiman joustavan muuttamisen myös tulevaisuudessa. Esimerkiksi vastaanotto- ja vuodeosastotilojen tulee soveltua muutettavaksi perusterveydenhuollon toimintojen käyttöön.
- Etelä-Savon hyvinvointialueen tulee laatia ja toimittaa valtiovarainministeriölle 30.1.2026 mennessä hyvinvointialueen hallintosäännön mukaisen toimielimen hyväksymä suunnitelma tuottavuus- ja taloudellisuustoimenpiteistä, jotka varmistavat alueen lainanhoitokyvyn pitkälläkin aikavälillä ja turvaavat lakisääteiset palvelut. Suunnitelma tulee käydä läpi hyvinvointialueen aluehallituksessa ja aluevaltuustossa. Suunnitelman tulee sisältää vuosittaiset tuottavuutta parantavat toimenpiteet ja rahamääräiset lainanhoitokykyä kuvaavat tavoitteet, joiden toteutumista on mahdollista seurata.
- Valtiovarainministeriö voi hylätä suunnitelman tai edellyttää sen täydentämistä, jos on ilmeistä, että toimenpiteet eivät ole riittäviä lainanhoitokyvyn varmistamiseksi. Ilmoitus suunnitelman hylkäämisestä tai tarpeesta täydentää suunnitelmaa tulee antaa Etelä-

Savon hyvinvointialueelle 17.2.2026 mennessä. Hyvinvointialue voi täydentää suunnitelmaa valtiovarainministeriön käsittelyn perusteella 31.3.2026 mennessä. Valtiovarainministeriö voi pyytää hyvinvointialuetta raportoimaan suunnitelman toteutumisesta puolivuositain

Vuosien 2025 ja 2026 lainanottovaltuuksiin liittyvät valtioneuvoston päätökset löytyvät talousarviokirjan oheismateriaalista.

Asiakasmaksuissa sovelletaan lainsäädännön mahdollistamia maksimitasoja, jotka ovat talousarvion laadinnan perustana. Asiakasmaksuhinnasto tuodaan toimielinkäsittelyyn omana erillisenä asianaan. Uusissa palvelujen ostoja koskevissa hankintasopimuksissa hinnankorotusten maksimitasona pidetään edelleen lähtökohtaisesti hyvinvointialueindeksiä, kuten aluehallitus on jo 25.9.2023 § 277 linjannut. Talousarvion valmistelu- ja laatimisperusteita, hyvinvointialueen taloussuunnittelukauden rahoitusnäkömää ja talousarvioon vaikuttavaa talouden tasapainottamisen kokonaisuutta käsitellään liitteenä olevan talousarviokirjan kappaleessa 2. Liitteenä on yhteenveto aluevaltuuston aiemmin päättämistä vuodelle 2026 kohdistuvista sopeutustoimenpiteistä sekä tiedot vuodelta 2025 siirtävistä sopeutustoimista. Näiden lisäksi yhteenvedosta löytyy toimialakohtaiset kokonaissummat yt-menettelyn sopeutuksista. Vuoden 2026 talousarvioesitys päättyy 10 miljoonan euron ylijäämään. >

Yhteistoimintaneuvottelut:

Aluehallitus on 10.6.2025 §:ssä 141 päättänyt talousarvioraamista vuodelle 2026 ja valtuuttanut henkilöstöjohtajan käynnistämään tarvittaessa edellä työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain (449/2007) 4 §:n mukaiset yhteistoimintaneuvottelut, päättämään neuvottelukutsun laatimisesta, sisällöstä, lähettämisestä ja työnantajan edustajien nimeämisestä yhteistoimintaneuvotteluun sekä vastaamaan yhteistoimintaneuvottelujen käytännön toteutuksesta. Neuvotteluissa tavoiteltiin 25 milj. euron säästövaikutusta. Neuvottelut koskivat lähtökohtaisesti koko Etelä-Savon hyvinvointialueen henkilöstöä joko välittömästi tai välillisesti ja sopeuttamistoimenpiteet tulisivat koskemaan 600 henkilöä koko organisaation laajuisesti.

Työnantaja toimitti yhteistoimintaneuvotteluun liittyvän kutsun ja oheismateriaalin henkilöstöjärjestöjen edustajille 11.9.2025. Yhteistoimintaneuvottelujen asialista, neuvotteluesitys, toimintasuunnitelma ja työllistymistä edistävä toimintasuunnitelma toimitettiin neuvotteluun osallistuville työnantajan ja henkilöstöjärjestöjen edustajille. Neuvotteluesitys ja työllistymistä edistävä toimintasuunnitelma toimitettiin työvoima- ja elinkeinotoimistolle.

Yhteistoimintaneuvotteluja käytiin 17.9.2025 lukien kuuden viikon ajan. Neuvotteluissa käsiteltiin sopeutussuunnitelmia toimialoitain. Yhteistoimintaneuvottelut saatettiin päätökseen 29.10.2025.

Henkilöstöjärjestöjen edustajat ovat neuvotteluissa edustaneet koko henkilöstöä. Yhteistoimintamenettelyllä on pyritty turvaamaan henkilöstön vaikutusmahdollisuudet lain piirissä olevissa työnantajan päätösasioissa. Suunniteltuja muutoksia ja niiden perusteita, vaikutuksia ja mahdollisia vaihtoehtoja työnantajan näkemyksen mukaan on käyty läpi yhteistoimintalain hengen mukaisesti vuoropuhelussa henkilöstöjärjestöjen edustajien kanssa. Neuvottelut ovat päättyneet erimielisinä. Järjestöjen jättämät lausunnot ovat 29.10.2025 pidetyn neuvottelupöytäkirjan liitteinä. Henkilöstöön kohdistuvien sopeutustoimien säästövaikutus on n. seitsemän miljoonaa euroa.

Neuvottelujen aikana hyvinvointialueen lakisääteinen palvelutuotanto pyrittiin pitämään niin normaalina kuin mahdollista. Asiakas- ja potilasturvallisuutta ei vaarannettu missään tilanteessa.

Kaikki esitettävät toimenpiteet toteutetaan taloudellisin ja tuotannollisin perustein.

Yhteistoimintaneuvottelujen lopputuloksena irtisanomisuhka kohdistuu 158 tehtävään ja näissä tehtävissä toimiviin henkilöihin. Irtisanomisen välttämiseksi työnantaja selvittää mahdollisuudet sijoittaa henkilöt toisiin tehtäviin.

Hallintosäännön 9.2 §:n 6 kohdan mukaan aluehallitus edustaa hyvinvointialuetta työnantajana ja vastata hyvinvointialueen henkilöstöpolitiikasta. Edellä mainitun mukaisesti aluehallituksella on

yksinomainen toimivalta yhteistoimintamenettelyyn liittyvissä asioissa, joka tarkoittaa, että aluevaltuustolla ei ole toimivaltaa asiassa.

Oheismateriaalina oleva 29.10.2025 yhteistoimintaneuvottelun pöytäkirja liitteineen ja toimialojen neuvottelun aikana esittämät yhteenvedot ennakkovaikutusten arvioineineen eivät ole vielä julkisia (Julkisuuslain 6 § 9 k).

Toimivalta

Hallintosääntö 9.2 § 6 kohta

Hyvinvointialuejohtajan esitys:

Aluehallitus päättää

1. todeta, että työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain (449/2007) mukaiset yhteistoimintaneuvottelut on käyty ajalla 17.9.2025-29.10.2025 ja saatu päätökseen sekä yhteistoimintaneuvotteluissa esitetyt sopeuttamistoimenpiteet käsitellään osana Etelä-Savon hyvinvointialueen vuoden 2026 talousarviota ja taloussuunnitelmaa;
2. merkitä tiedoksi vuoden 2026 talousarvioesityksen ja vuosien 2026-2028 taloussuunnitelman valmistelutilanteen;
3. jatkaa asian käsittelyä 24.11.2025, jolloin aluehallitus esittää aluevaltuustolle vuoden 2026 talousarvion ja 2026-2028 taloussuunnitelman hyväksymistä. Lisäksi aluehallitus esittää aluevaltuustolle, että se valtuuttaa rahoitusjohtajan tekemään talousarviokirjaan tarvittaessa teknisiä korjauksia.

Päätös:

Tiedoksi